ئۆمەر ھەييام (ئىران)

رباعيات حكيم عمر خيّام

ئۆمەر ھەييام رۇبائىيلىرى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

رباعيات حكيم عمر خيام

ئۆمەر خەييام رۇبائىيلىرى

تەرجمە قلغۇچى: ئوسمانجان ساۋۇت

شنجاڭ خەلق نەشرياتى

图书在版编目(CIP)数据

欧买尔·海亚木鲁拜集/(伊朗)海亚木著;吾斯曼江·萨吾提译.—乌鲁木齐:新疆人民出版社,2003.3(2008.1重印)
ISBN 978-7-228-07875-2

Ⅰ.欧… Ⅱ.①海…②吾… Ⅲ.诗歌—作品集—伊朗—中世纪—维吾尔语(中国少数民族语言)
Ⅳ.I373.23

中国版本图书馆CIP数据核字(2003)第009385号

责任编辑	穆纳尔江·托合塔洪
编　　辑	热合曼·马木提
责任校对	阿依古丽·沙比提
校　　对	万力·在顿
出版发行	新疆人民出版社
电　　话	(0991)2827472
地　　址	乌鲁木齐市解放南路348号
邮　　编	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	新疆新华印刷二厂
开　　本	880×1230毫米　1/32
印　　张	4.875
版　　次	2003年3月第1版
印　　次	2008年1月第2次印刷
印　　数	4001—7000
定　　价	10.00元

بۇ كىتاب تاشكەنت ھەسەن ـ ھۈسەن نەشرىياتى تەرىپىدىن 1985 ـ يىلى نەشر قىلىنغان ئۆزبېكچە ، پارسچە ، رۇسچە نۇسخىسىغا ئاساسەن تەرجىـ مە ۋە نەشر قىلىندى .

本书根据塔什干彩虹出版社 1985 年出版的乌孜别克文,波斯文,俄文版本翻译出版。

ئۆمەر ھەييام رۇبائىيلىرى

ئاپتورى : ئۆمەر ھەييام (ئىران)
تەرجىمە قىلغۇچى : ئوسمانجان ساۋۇت
مەسئۇل مۇھەررىرى : مۇنارجان توختاخۇن
مۇھەررىرى : راخمان مامۇت
مەسئۇل كوررېكتورى : ئايگۈل سابىت
كوررېكتورى : ۋەلى زەيدۇن
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
تېلېفون : 0991－2827472
ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
پوچتا نومۇرى : 830001
سانتقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى : شىنجاڭ شىنخۇا 2 ـ باسما زاۋۇتى
فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى : 4. 875
نەشرى : 2003 ـ يىلى 3 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى : 2008 ـ يىلى 1 ـ ئاي 2 ـ بېسىلىشى
تىراژى : 4001－7000
كىتاب نومۇرى : ISBN 978－7－228－07875－2
باھاسى : 10. 00 يۈەن

تەرجىماندىن

ئالىم، مۇتەپەككۇر، مەشھۇر داھىي شائىر ئۆمەر ھەييامنىڭ پەلسەپىۋى پىكىرلەرگە يەتكۈچە تويۇنغان گۈزەل شېئىرىيەت ئالىمىنى ئۇيغۇر ئوقۇرمەنلىرىگە تونۇشتۇرۇش تەڭداشسىز شان - شەرەپ ۋە تەڭداشسىز مەنىۋى ھۇزۇر - ھالاۋەت. شەرقنىڭ كلاسسىك شېئىرىيىتىدىكى ئالاھىدە گۈزەللىككە ئىگە رۇبائىي شەكلى شېئىرنىڭ يارالمىشىدىنلا قىسقا، چوڭقۇر، ئوبرازلىق بولىدىغانلىقىنى دەلىللەپ تۇرۇپتۇ. ئۆمەر ھەييام خەزىنىسىدىكى جاۋاھىراتلارنى مىڭ يىلدىن كېيىنكى بۈگۈنكى كۈندە ئوقۇغىنىمىزدىمۇ ئۇ بىزنى زامانىۋى شېئىرىيەتنىڭ ئەڭ ئۇزغۇن تەركىبلىرى بىلەن تەمىنلەيدۇ.

ھاياتقا بولغان مۇھەببەت، زامان ئادالەتسىزلىكلىرىگە بولغان نەپرەت چوڭقۇر پەلسەپە تۇرغۇسىدىن تەلقىن قىلىنغان رۇبائىيلىرىدا ئۆمەر ھەييام ھەددى - ھېسابسىز ئەبەدىي ھەقىقەتلەرنى ئاجايىپ چىرايلىق ۋە ئىجادىي ئوبرازلارنىڭ ياردىمىدە ئالدىمىزغا يېيىپ تاشلايدۇ. ئالەم يارانلىرى بولغان ئىنسانلارنى ئۆزلىرى ياشاۋاتقان ئەمەلىي دۇنيانىڭ باغرىغا تۆككەن مېغىزلىق ھېكمەتلەرنى ئاڭقىرىشقا ۋە شۇ ھېكمەتلەر بويىچە ياشاشقا دەۋەت قىلىدۇ.

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com

رۇبائىيلار ئەكس ئەتتۈرگەن پەلسەپە تۈگۈنلىرى
ھازىرغىچە يېتەرلىك دەرىجىدە شەرھلىنىپ كەلدى.
ئەمدىكى ۋەزىپە ئۆمەر ھەييام رۇبائىيلىرىدىكى شې-
ئىرىي ئوبراز ۋە شېئىرىي ئىماگلارنىڭ رەڭگارەڭ ۋە
ھاياتىيلىقى، ھەر بىر رۇبائىيدىكى بەدىئىي تۈس، ئى-
پادىلەش ماھىرلىقى، ئوبراز، تەمسىل، ئىماگلارنىڭ
تەشكىل قىلىنىشى، ئالايلۇق، رۇبائىيلاردىكى كۆپرەك
قوللىنىلغان «مەي»، «مەيخانا»، «تەقدىرىي ئەزەل»،
«خۇدا»، «مەسچىت»، «چىركاۋ»، «بۇتخانا»، «مەيپۇ-
رۇش» قاتارلىق ئۆز دەۋرى بويىچە ياساق قىلىنغان
ئۇقۇملار بارلىققا كەلتۈرگەن ئىماگلار مۇتەپەككۇر
شائىرنىڭ توپ ئىدىيىسىنى ئىچىپ بېرىشتە قالتىس
مۇكەممەل رول ئوينىغان. بىزنىڭ بۇ رۇبائىيلارنى
قايتا ـ قايتا ئوقۇپمۇ زېرىكمەيدىغانلىقىمىزنىڭ، ئۇ-
نىڭدىكى شېئىرىي پىكىرلەرنىڭ داۋاملىق يېڭى تۈيۇ-
لىدىغانلىقىنىڭ سەۋەبى نەق مۇشۇ يەردە.

مەلۇمكى، ئەدەبىي ئەسەر ئالدى بىلەن يېڭى، ئى-
جادىي، ساپالىق، زامانىۋى بولۇشى كېرەك. ئەسەردىكى
ئىدىيىۋى مەزمۇننى بىر چەتكە قايرىپ قويغاندا ئۇ-
نىڭدىكى تىل، ئوبراز، تەمسىل، ئوخشىتىش، ئىماگ
قاتارلىق سەنئەت بىناسىنى ھاسىل قىلغۇچى ئامىللار
جەزمەن تاكامۇللىشىپ ۋايىغە يەتكەن بولۇشى كېرەك.
شائىرلىق ھۈنىرى قانداقتۇر بىر تىلسىم، سىرلىق،
تېگىگە يەتكىلى بولمايدىغان نەرسە ئەمەس. مەلۇم مە-

نىدىن ئىبىتقاندا، ئۇ ئىپادىلەش جەھەتتىكى ھۈنەر. ئۇ شائىرنىڭ ئالەم بولمىشىدىن ئۆز تۇيغۇ ۋە سەزگۈسى ئارقىلىق چەككىلەپ ئالغان قاراشلىرىنى شېئىرىي جىسمانىيەتكە ئايلاندۇرغۇچى ئۇسۇلدىن ئىبارەت. ئۆمەر ھەييامدىكى بۇنداق ئۇسۇل تولىمۇ كامالەتلىك، تولىمۇ پىشقان. ئۇ ئۆز شېئىرىيىتىدە، خۇددى تەقۋا دىندارلار تاھارەتسىز يەر دەسسىمىگەندەك، ئوبرازسىز ئوخشىتىشسىز ئىش كۆرمەيدۇ. شۇڭا، ھەر بىر تۆتلۈك مۇستەقىل بىر شېئىرىيەت مەملىكىتىنى نامايان قىلىپ تۇرىدۇ. بۇ جەھەتتىن ئالغاندا ئۆمەر ھەييام رۇبائىيلىرى بىزنى مەڭگۈ يېڭىلىق ۋە مەڭگۈ ئىجادىيلىق ئۈلگىسى بىلەن تەمىنلەپ تۇرىدۇ.

بۇ رۇبائىيلار «ھەسەن ـ ھۈسەن» نەشرىياتى تاشكەنت بۆلۈمى تەرىپىدىن 1985 ـ يىلى تاشكەنتتە نەشر قىلىنغان ھازىرغىچە ئەڭ نادىر، ئەڭ مۇكەممەل، ئەڭ مۆتىۋەر دەپ قارالغان نۇسخىسىدىن تەرجىمە قىلىندى. تەرجىمە جەريانىدا پارس، رۇس تىلىدىكى تەرجىمىلەردىن پايدىلىنىلدى. تەرجىمىنى مۇكەممەل، نۇقسانسىز دېيىشتىن يىراقمەن.

كەلگۈسىدىكى ئاكادېمىك نۇسخىلارغا تۈتۈرۈق بولار دېگەن تەمەدە بۇ زور ئىشقا تەۋەككۈل قىلدىم.

2003 ـ يىل، 10 ـ يانۋار

ئۈرۈمچى

1

ئاشىق بولساڭ بولغىن شەيدايۇ مەستان،
دىۋانە، بىنەۋا، رەسۋايۇ جاھان.
ھوشيار بولساڭ تەشۋىش بولۇر ھەننىمۋا نەرسە،
مەست بولغاچ ئۇشۇققا كەلمەيدۇ توپان.

2

تاڭنىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالماس كىشى،
نە كېرەك سەۋدالىق دىلنىڭ تەشۋىشى.
ئايدىڭدا مەي ئىچكىن، ئەي ئاي بىزدىن سوڭ،
ئاي بىزنى تاپالماس، ئىزدەپ ياز ـ قىشى.

3

كىشىنى رەنجىتمە، رەنجىتمە ھەيھات،
قەھرىڭنى بىراۋغا چاچمىغىن، ئەي زات.
ھېچكىمنى رەنجىتمە، ئۆزۈڭ رەنجىگىن،
گەر دېسەڭ راھەتنى ئۆزۈڭ غەمگە پات.

4

ھەر نېمە بولسىمۇ يۈزلىرىم گۈزەل،
قامىتىم سەرۋىدەك تىك ۋە مۈكەممەل.
چۈشەنمەي ئادامەن نېچۈن بۇنچىلىك
ئۆز ھۆسن بەردىكىن نەققاشى ئەزەل.

5

مەن ئۆلسەم مەي بىلەن يۇيۇشنى كۆزلەڭ،
يوقلاشتا جام بىلەن شارابتىن سۆزلەڭ.
قىيامەت كۈنىدە تاپماق بولسىڭىز،
مەيخانا تۇپرىقى تۈۋىدىن ئىزلەڭ.

6

مەستكە تەنە قىلما، ئىچمىسەڭ ساغەر[1]،
غەيۋەت ـ شىكايەت قىلما، بولما مۇغەمبەر.
غادايما ھېچقاچان مەي ئىچمەيمەن دەپ،
سېنىڭ قىلمىشلىرىڭ مەيدىنمۇ بەتتەر.

---

[1] شاراب.

7

دۇنيادا ئۇلۇغ سۆز — قۇرئان ئوقۇلۇر،
ئۇمۇ ئۇدا ئەمەس، گاھ ئان ئوقۇلۇر.
پىيالە قىرىدا بىر ئايەت باركى،
ھەر جايدا، ھەمىشە، ھامان ئوقۇلۇر.

8

تۇر گۈزەل، ئېچىلسۇن دىلىمىز بەھرى،
يۈزۈڭدىن ھەل بولغاي مۇشكۇلات قەھرى.
تۇپىمىز كوزىغا ئايلانماي تۇرۇپ،
بىر كوزا ئىچەيلى، كەتسۇن دىل زەھرى.

9

سەھەردە ئۇن بەردى بىزنىڭ مەيخانا،
ئەي، ئەھلى مەيخانا ئۇلپەت ـ دىۋانە.
تۇرغىن، پەيمانىنى تولدۇر شارابقا،
تېخى تولماي تۇرۇپ بىزنىڭ پەيمانە.

10

ئۆردەك بىلىققا دەر: «ئېقىپ كەتكەن ئاب،
يېنىپ، ئېرىق يەنە بولارمۇ سۇ بىلەن سىيراپ.
ئۇ دەيدۇ: «مەنۇ سەن بولارمىز كاۋاپ،
سوڭ نە پايدا؟ دۇنيا دەريامۇ سەراب؟ !»

11

مەيخانىدا مەن ۋە مەي، مەشۇق بولدۇق تەل،
ئۇستىۋاش، جانۇدىل شارابقا بەدەل.
رەھىم ئۇمىدى، ئازاب ۋەھىمى بىر تىيىن ئېرۇر،
بىزگە دەخلىسىزدۇر تۇپراق، سۇ، مەشئەل.

12

شۇنداق ئىچەيكى، ئۆلسەم شۇ شاراب،
ھىدى چىقمىسۇن ۋە كەتسۇن ئەتراپقا تاراپ.
خۇمارلار ئۆتكەندە قەبرەم يېنىدىن،
پۇرىقى ئۇلارنى ئەيلىسۇن خاراب.

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

13

بەش كۈنلۈك ھاياتتا ئىچكىن مەيى ناب،
بەش كۈنلۈك ئۆمرۈڭنى ئۆتكۈزگىن ياراپ.
جاھاننىڭ ئىشى شۇ خاراب قىلماقلىق،
سەنمۇ بول كۈندۈز - تۈن غەرق مەست خاراب.

14

موھتاجلىق كويىدا كۆڭۈلنى ئوۋلا،
يۈرەككە يېقىنمۇ ھەمسالنى ئوۋلا.
بىر دىلچە كەلمەيدۇ يۈز لايدان كەئبە،
كەئبىدە نېمە بار، بىر دىلنى ئوۋلا.

15

ئەي دىلىم، زاماندىن ئېھسان كۈتمىگىن،
ئايلىنار، توختىماس دەۋران كۈتمىگىن.
داۋا دەپ دەرد ئاشار ھەر بىر كۈنسېرى،
دەردكە كۆنۈككەيسەن، دەرمان كۈتمىگىن.

16

ھېكمەت چېدىرىنى تىكتىلەر ھەييام،
تەشۋىش ئاتەشىدەياندى ئۇ ناكام[1].
ئۆمۈرنىڭ يىپىنى كەستى ئەجەل قايچىسى،
تۆھپىسىگە ئاخىرى شۇ ئىدى ئىنئام.

17

گۈل باغرىنى ئىزغىرىن تىلدى، تۆكۈلدى،
ساباغا ھېكايە قىلدى، تۆكۈلدى.
پەلەكنىڭ ئىشىن كۆر، بىر ھەپتىدە گۈل
ئۈندى، غۇنچىلىدى، كۈلدى، تۆكۈلدى.

18

مەينى قۇي ئالىقانغا، دىلىم پۇر ئاپتاپ،
ھاياتنىڭ تايانچى مىسالى سىماب.
بىلىپ قويكى، ياشلىقنىڭ ئوتلىرى سۇدا،
ھوشنى يىغ ! بىدارلىق ئەسلىي ئۇيقۇ ـ خاب.

---

① بەختسىز، بىچارە.

19

مەن مەينى قۇۋانماق ئۇچۇن ئىچمەيمەن،
شادلىقچۇن ئەدەپ ۋە دىندىن كەچمەيمەن.
مەقسىتىم ئۆزلۈكتىن كېچىپ بىر نەپەس،
ئارام ئالسام، بىخۇش بولۇپ جانۇتەن.

20

مەن ئاسىي بەندەڭمەن رىزايىڭ قېنى؟
دىلىم قاپقاراڭغۇ زىيايىڭ قېنى؟
ئىتائىتىم ئۇچۇن جەننەتنى بەرسەڭ،
بۇ مېنىڭ ھەققىمغۇ، ئاتايىڭ قېنى؟

21

بايلىقتىن كۆپەيمەس ئەقىل يا ھۇنەر،
ئەمما پۇل بولمىسا خۇن بولۇر جىگەر.
ئاقچىدار ئەتىرگۈل ياشنار قۇياشتا،
بىنەپشە سايىدا بېشىنى ئېگەر.

22

سەن، مەندىن ئىلگىرى كۈن - تۈن بار ئىدى،
ئايلانغان پەلەكمۇ پۈتۈن بار ئىدى.
تۇپراققا ئاۋايلاپ قەدىمىڭنى قوي،
بۇ تۇپراق قارا كۆز بىر نىگار ئىدى.

23

تەبىئەت تەرتىپىن يارىتىپ ئاللا،
نىمىچۈن چۈل - چۈل قىپ ئاتىدۇ، ۋاھ، ۋاھ.
ياخشى بولسا نىمىچۈن پارچىلار ئۇنى،
يامان بولغىنىدا ئېيت، كىمدىدۇر گۇناھ؟

24

ئەزەلدىن لېيىمنى ئەتكەندە خۇدا،
بىلەتتى پەيلىمدىن نە بولۇر پەيدا.
ھۆكمىدىن تاشقىرى ئەمەس گۇناھىم،
خۇش، نىچۈن مەھشەردە بىرىدۇ جازا؟

25

ئۆمرۈم قىيناقتىدۇر، دەردكە نائىلاج،
راھەت قىسقا، زەخمەت تاپماقتا راۋاج.
خۇداغا مىڭ قەتلە شۈكۈركى، بالا
ۋە كۈلپەتكە مېنى قىلمىدى موھتاج.

26

بىزگە گۈل تەگمىسە، تىكەن — خار ھەم بەس،
نۇر تەگمىسە، ئاتەش، گۈلخان — نار ھەم بەس.
جاندا تۇن، خانىقا يا شەيخ بولمىسا،
قوڭغۇراقۇ چېركاۋ ۋە زۇننار ھەم بەس.

27

تائەتمۇ يا كۇپۇر سۆزى — بىر نەپەس،
شەك - شۈبھە، ھەقىقەت كۆزى — بىر نەپەس.
شۇدەمنى شادلىقسىز ئۆتكۈزمەك بىكار،
ئۆمرىمىز ئەسلىدە ئۆزى بىر نەپەس.

28

گۈل ئۆزرە كۆكلەمنىڭ شەبنىمى ياخشى،
چىمەندە يۈز ئاچقان ھەمدىمى ياخشى.
ياخشىمەس ئۆتكەنكى كۈندىن سۆز ئاچماق،
قۇۋناپ قال، بۇ كۈننىڭ ھەر دېمى ياخشى.

29

ئالەمنىڭ سەر دەپتىرى سۆيگۈ ئىملاسى،
ياشلىق قەسىدىسىنىڭ جىلۋە زىياسى.
ئەي ئىشق ئالىمدىن خەۋەرسىز، بىلگىن،
ئىشق ئەمەسمۇ ئەسلىي ھايات مەناسى.

30

جاھان سىرى بولغاي دىل دەپتىرىدە،
ئاچساڭ باشقا بالا ئەل نەزىرىدە.
دىلدىكى ھەر سۆزنى ئېيتقىلى بولماس،
سەن بۇ نادانلاردىن قاچقىن ئەسلىدە.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com